

**WYSTĘPOWANIE *CARABUS (MORPHOCARABUS) SCHEIDLERI SCHEIDLERI*
PANZER, 1799 (COLEOPTERA: CARABIDAE)
NA WYSPIE BOLKO W OPOLU**

**OCCURENCE OF *CARABUS (MORPHOCARABUS) SCHEIDLERI SCHEIDLERI* PANZER, 1799
(COLEOPTERA: CARABIDAE) ON THE BOLKO ISLAND IN OPOLE**

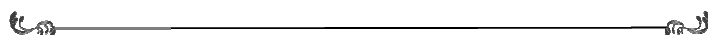
MIŁOSZ A. MAZUR¹, ŁUKASZ BERLIK²

¹Katedra Biosystematyki, Uniwersytet Opolski; Oleska 22; 45-052 Opole
milosz@uni.opole.pl

²Domańskiego 69h/6; 45-819 Opole; lberlik@wp.pl

ABSTRACT: *Carabus scheidleri scheidleri* is a very rare, legally protected in Poland species of ground beetle, occurring on single localities mainly in southern part of the country. The Authors present new data about occurrence of this species on the Bolko Island, one of the most valuable nature areas in town of Opole. General distribution of this species in Poland, commentson its systematic position and discussion about establishing protected area on the Bolko Island are also provided.

KEY WORDS: *Carabus scheidleri scheidleri*, ground beetle, conservation, Bolko Island, Opole, S Poland.

Biegacz Scheidlera to okazały i atrakcyjnie ubarwiony chrząszcz z rodziny biegaczowatych. Pozycja systematyczna poszczególnych podgatunków jest wciąż niejasna i wymaga dokładniejszych badań. Jest to związane z występowaniem wielu form lokalnych i różnym ich traktowaniem pod względem systematycznym przez poszczególnych badaczy. Najnowszy *Katalog chrząszczy Palearktyki* (Löbl i Smetana 2003) wymienia 10 podgatunków *C. scheidleri*. W Polsce wg *Katalogu fauny Polski* (Burakowski i in. 1974) występują dwa podgatunki, są to *C. scheidleri preysleri* Duft., znany z południowej części kraju, i *C. scheidleri zawadzkiej* Kr., podawany w sposób pewny jedynie z Podkarpacia i Karpat, przy czym zdecydowana większość z Bieszczadów (Buchholz i in. 2013). Zarówno cytowany wcześniej katalog palearktyczny Löbla i Smetany (2003), jak i światowy katalog rodzaju *Carabus* (Brezina 2008) traktują obecnie podgatunek *C. scheidleri preysleri* Duft. jako synonim podgatunku nominatywnego. Dlatego też należy uznać, że w Polsce występuje nie *C. scheidleri preysleri* Duft., a właśnie podgatunek nominatywny *C. scheidleri scheidleri* Panz.

Gatunek rzadko spotykany, występujący lokalnie w południowej części Polski. Rozmieszczenie gatunku w naszym kraju szerzej omówił Watała (1985), jednak od tego czasu pojawiła się duża liczba nowszych doniesień i aktualizacji, m.in. z Bieszczadów (Holly 2012), Gorców, Beskidu Sądeckiego, Kotliny Sandomierskiej, Rzeszowszczyzny (Wojas 2008), Szymbarku k. Gorlic (Huruk i in. 2007) i z Dolnego Śląska (Wolny i Zabłocki 2012). Wykazywany również z Łagowskiego Parku Krajobrazowego (lubuskie) (Luterek i in. 2002), jednak informacja ta jest wątpliwa ze względu na ogólny zasięg gatunku (M. Stachowiak, informacja ustna). Omówione powyżej problemy natury systematycznej, niedostatecznie poznane rozmieszczenie poszczególnych podgatunków i trudności w ich rozróżnieniu powodują, że autorzy cytowanych prac często nie określają, który z podgatunków *C. scheidleri* został przez nich stwierdzony.

Podobnie jak większość przedstawicieli biegaczowatych jest to gatunek drapieżny, jednak szczegóły biologii i preferencje siedliskowe nie są dobrze poznane.

W Polsce znajduje się pod ochroną częściową (Dz. U. 2014, poz. 1348).

Poniżej prezentujemy dane dotyczące występowania gatunku na wyspie Bolko (oraz jej okolicy) w Opolu.

DOLNY ŚLĄSK: Opole, wyspa Bolko (UTM: YS01), okolice Kanału Ulgi i mostu kolejowego: 27 VIII 2010, 1 ex.; 20 IX 2010, 1 ex.; 3 VIII 2011, 1 ex.; 21 VIII 2011, 1 ex.; 15 VIII 2012; 18 IX 2013, 1 ex., obs. i fot. Ł. Berlik; 21 IX 2014, 1 ex., polana w centralnej części wyspy, obs. i fot. A. Kowalska.

Poszczególne osobniki obserwowano żywe lub martwe w różnych miejscach wyspy Bolko i terenów sąsiednich przy okazji prowadzenia obserwacji przyrodniczych (fot. 1, 2). Wszystkie obserwacje miały charakter przypadkowy, a niektóre osobniki znaleziono martwe na ścieżkach, prawdopodobnie zabite przez licznych w tym rejonie rowerzystów i pieszych. Wykonano dokumentację fotograficzną wszystkich obserwowanych okazów. Osobniki na zdjęciach zostały oznaczone przez Jana Tatura-Dytkowskiego i Mieczysława Stachowiaka.

Regularne obserwacje *C. scheidleri scheidleri* na wyspie Bolko świadczą o istnieniu tam licznej i stabilnej populacji. Obszar wyspy jest jednym z najcenniejszych obiektów przyrodniczych Opola, z licznymi drzewami pomnikowymi, rozległym parkiem, łęgami nadrzecznymi, starorzeczem i drobnymi zbiornikami wodnymi, które to siedliska charakteryzują się dużą różnorodnością biologiczną. Na obszarze wyspy Bolko obserwowano m.in. kumaka nizinnego (*Bombina bombina*); liczne nietoperze, takie jak nocek rudy (*Myotis daubentonii*), mroczek późny (*Eptesicus serotinus*), karlik malutki (*Pipistrellus pipistrellus*), borowiec wielki (*Nyctalus noctula*), gacek brunatny (*Plecotus auritus*) (Hebda 2006). Stwierdzano tam także inne ciekawe gatunki

owadów, m.in. rzadko spotykanego pluskwiaka różnoskrzydłego *Pyrrhocoris marginatus* (Heteroptera: Pyrrhocoridae), dla którego jest to drugie stanowisko w naszym kraju (Lis 2001); chronionego motyla czerwończyka nieparka (*Lycaena dispar*); czy ciekawe w skali kraju gatunki ryjkowców (Coleoptera: Curculionoidea) (Mazur i Ślusarska 2009). Z rzadkich roślin obserwowanych na tym obszarze na uwagę zasługują znajdująca się na Polskiej Czerwonej Liście krwawnica wąskolistna (*Lythrum hysopifolium*) (Nowak i Nowak 2008), chroniony storczyk listera jajowata (*Listera ovata*), liczna populacja do niedawna chronionego bluszczu pospolitego (*Hedera helix*) czy rzadko spotykanego w Polsce grzyba smardza półwolnego (*Morchella gigas*), który również znajduje się na liście gatunków chronionych.

Ze względu na występowanie licznych, chronionych i znanych z pojedynczych stanowisk w Polsce gatunków oraz cennych siedlisk przyrodniczych na obszarze wyspy Bolko należałoby w przyszłości rozważyć utworzenie na jej terenie rezerwatu przyrody, który pozwoli na zachowanie tych cennych elementów środowiska, a także ograniczenie presji inwestycyjnej, aby obszar ten pozostał głównie miejscem rekreacji. Podkreślić należy również wciąż słabe zbadanie tego terenu, o czym świadczą coraz to nowe doniesienia o ciekawych gatunkach fauny i flory.

Podziękowania

Składamy serdeczne podziękowania Janowi Taturowi-Dytkowskiemu i Mieczysławowi Stachowiakowi (Uniwersytet Tech.-Przyr. w Bydgoszczy) za oznaczenie okazów biegacza Scheidlera oraz przekazanie wielu cennych informacji o jego występowaniu w Polsce i o aktualnej pozycji systematycznej. Aleksandrze Kowalskiej dziękujemy za przekazanie zdjęcia i danych o występowaniu gatunku na wyspie Bolko.

Literatura

- Buchholz L., Kuberski Ł., Michalski R., Melke A., Olbrycht T. 2013. Chrzążce (Coleoptera) z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej na obszarze projektowanego Turnickiego Parku Narodowego i w jego okolicach. Roczniki Bieszczadzkie 21: 297–317.
- Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1974. Kat. Fauny Pol. Część XXIII, Tom 3. Chrzążce Coleoptera, Biegaczowate – Carabidae, cz. 2. PWN, Warszawa, 430 ss.
- Brezina B. 2008. The check-list of the genus *Carabus* (Coleoptera: Carabidae). Manuscript, 41 pp.
- Hebda G. 2006. Strategia ochrony fauny miasta Opola. [W:] Badora K. (red.), Strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności przyrodniczo-krajobrazowej miasta Opola: 79–102. Polskie Towarzystwo Geograficzne oddział Opole, Opole.
- Holly M. 2012. Nowe i rzadkie gatunki chrząszczy (Coleoptera) wykazane z Bieszczadzkiego Parku Narodowego i Bieszczadów w latach 2009–2011 oraz podsumowanie prac badawczych za okres ostatnich 10 lat. Roczniki Bieszczadzkie 20: 196–207.
- Lis B. 2001. Nowe stanowiska rzadkich w faunie Polski gatunków pluskwiaków różnoskrzydłych (Hemiptera: Heteroptera). Przeg. Zool. 45 (1-2): 89–93.
- Löbl I., Smetana A. (eds.) 2003. Catalogue of Palaearctic Coleoptera, vol. 1: Archostemata-Myxophaga-Adephaga, Apollo Books, 819 pp.
- Luterek R., Kuźmiński R., Blask K., Makuch M., Harasimowicz H. 2002. Obserwacje nad występowaniem chrząszczy (Coleoptera) w Łagowskim Parku Krajobrazowym. Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu, Leśnictwo 40: 67–79.
- Mazur M.A., Ślusarska E. 2009. Ryjkowce (Coleoptera: Curculionoidea) wybranych zbiorowisk roślinnych Wyspy Bolko w Opolu. Nature Journal 42: 87–97.

Nowak A., Nowak S. 2008. Nowe stanowisko krwawnicy wąskolistnej *Lythrum hyssopifolium* L. na Śląsku Opolskim. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 64 (2): 64–69.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. *Dz. U.* 2014, poz. 1348.

Watała C. 1985. The occurrence of *Carabus scheidleri preysleri* Duft. in Poland. *Pol. Pismo Ent.* 55 (4): 825–826.

Wojas T. 2008. Biegaczowate (Coleoptera, Carabidae) Gorców. *Ochrona Beskidów Zachodnich* 2: 51–101.

Wolny M., Zabłocki P. 2012. New data on the occurrence of some rare and endangered ground beetles (Coleoptera: Carabidae) in south-western Poland. *Nature Journal* 45: 69–76

Fot. 1. *Carabus scheidleri scheidleri*, żywy okaz zaobserwowany 27 VIII 2010 r. na wale przeciwpowodziowym nad Kanałem Ulgi, nieopodal starorzecza znajdującego się za mostem Pajęczym. Fot. Łukasz Berlik.

Fot. 2. *Carabus scheidleri scheidleri*, żywy okaz zaobserwowany 21 IX 2014 r. na polanie w centralnej części wyspy Bolko. Fot. Aleksandra Kowalska.